

ROMANIA

CURTEA DE APEL CRAIOVA
SECȚIA I CIVILĂ

DECIZIE Nr. 492

Ședința publică de la 25 Ianuarie 2013

Completul constituit din:

Președinte: Ioana Moțățăianu
Judecător: Stelian Aurelian Cadea
Judecător: Mihaela Mitrancă
Grefier: Ana Gofașu

Pe rol, judecarea recursului declarat de pârâtul Bărbulescu Petre împotriva deciziei civile nr. 144/05.10.2012, pronunțată de Tribunalul Mehedinți în dosarul nr. 5003/225/2012, în contradictoriu cu intimatele-reclamante Vlădulescu Constanța și Brehui Gabriela, având ca obiect acțiune în constatare.

La apelul nominal făcut în ședință publică lipsesc părțile.

Procedura legal îndeplinită.

S-a făcut referatul cauzei de către grefierul de ședință care învederează că mersul dezbaterilor și concluziile părților au fost consemnate în încheierea de ședință din data de 18.01.2013, când instanța, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunțarea în cauză în data de 25.01.2013, încheiere ce face parte din prezenta decizie.

CURTEA,

Deliberând asupra recursului civil de față, constată următoarele:

Prin cererea adresată Judecătoriei Drobeta Turnu Severin la data de 10.04.2012, reclamantele Vlădulescu Constanța și Brehui Gabriela au chemat în judecată pe pârâtul Bărbulescu Petre, solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța să se constate, în temeiul art.111 c.p.civ. raportat la prevederile art.655 pct.1 c.civ. și art.958 al.1 lit.a c.civ., nedemnitățile pârâtului de a moșteni pe defunctul Bărbulescu Ilarie, pe care a încercat să îl omore, fiind condamnat irevocabil pentru această tentativă.

În motivarea cererii, reclamantele au arătat că sunt fiicele defunctei Laibăr Ștefania, fiica bunicului lor Bărbulescu Ilarie și sora pârâtului Bărbulescu Petre, care urmare a activității frauduloase a acestuia, a devenit singurul moștenitor al defunctului Bărbulescu Ilarie, mama lor fiind înlăturată total de la moștenire.

Prin sentința penală nr.167/24.10.1970 pârâtul Bărbulescu Petre fiul numitului Bărbulescu Ilariu a fost condamnat la 5 ani cu executare pentru tentativă de omor la adresa tatălui său, astfel că, urmare a acestei soluții de condamnare, pârâtul Bărbulescu Petre este de drept nedemn de a moșteni pe defunctul Bărbulescu Ilarie.

Au mai arătat reclamantele că sub aspect temporal, această acțiune este imprescriptibilă, putând fi introdusă oricând și de către orice persoană interesată, reclamantele având un interes direct și legitim, acela de a moșteni bunurile mobile și imobile pe care pârâtul în mod nelegal le-a moștenit.

În drept, reclamantele și-au întemeiat acțiunea pe dispozițiile art.111 c.p.civ. raportat la prevederile art.655 pct.1 c.civ. și art.958 al.1 lit.a c.civ.

La dosar au depus, în copie, următoarele înscrisuri: sentința penală nr.167/24.10.1970, certificate de naștere, căsătorie și deces, C.I., decizia nr.381/2012, încheierea din 02.05.2012, s.c. nr.5818/2011, iar în original, dovada achitării taxei judiciare de timbru și a timbrului judiciar, împuterniciri avocațiale, chitanțe plată onorariu avocat.

Pârâtul a formulat întâmpinare prin care a solicitat respingerea acțiunii ca inadmisibilă cu obligarea reclamantelor, în solidar, la plata cheltuielilor de judecată.

A motivat că reclamantele și-au întemeiat acțiunea pe disp.art.111 c. p. civ., astfel că nu este îndeplinită condiția de admisibilitate imperativă prevăzută de acest text de lege, iar reclamantele au promovat această acțiune după ce au exercitat acțiunea în realizarea dreptului, respectiv partajul succesoral. A mai arătat că potrivit art. 958 al.3 c. civ. nedemnitățile se impune a fi invocate mai înainte de ieșirea din indiviziune, iar art. 959 al. 2 c. civ. stabilește termenul de prescripție și respectiv sancțiunea decăderii pentru neinvocarea nedemnității în termen de un an de la data deschiderii succesiunii.

Prin sentința civilă nr. 3850/2012 Judecătoria Drobeta Turnu Severin a admis acțiunea, a constatat nedemnitățile pârâtului de a moșteni pe defunctul Bărbulescu Ilarie, decedat la 16.03.1977 și a obligat pârâtul să plătească reclamantelor suma de 619,3 lei reprezentând cheltuieli de judecată.

A reținut că prin sentința penală nr. 167/1970 pronunțată de Tribunalul Mehedinți, inculpatul Bărbulescu Petre a fost condamnat la 5 ani de închisoare cu executare în baza art. 174-175 lit. c c.p., reținându-se că în seara zilei de 4.06.1970 a lovit cu parul în cap pe tatăl său Bărbulescu Ilarie cauzându-i un traumatism cranio-cerebral ce a avut drept consecință atrofierea nervului optic a ochiului stâng.

S-a mai reținut că s-a constatat deschisă succesiunea autorului părților decedat la 16.03.1977 prin sentința civilă nr. 5818/2011 pronunțată de Tribunalul Mehedinți, constatându-se calitatea de moștenitori legali acceptanți a soției supraviețuitoare Bărbulescu Ioana și a fiului Bărbulescu I Petre însă nu s-a invocat nedemnitățile acestuia în procesul de partaj succesoral, Această sancțiune operează de drept și poate fi oricând invocată, urmând ca nedemnul să restituie bunurile moștenirii, dacă a intrat în posesia lor, persoanelor îndreptățite, dacă s-a constatat nedemnitățile chiar și după dezbaterile succesiunii.

Împotriva acestei sentințe, în termen legal, a declarat apel pârâtul criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie, a susținut că acțiunea este admisibilă numai dacă e promovată în termen de 1 an de la deschiderea succesiunii, în cazul unei acțiuni întemeiate pe art. 959 c.civ., iar dacă se întemeiază pe art. 958 c.civ. acțiunea este inadmisibilă.

A susținut că defunctul nu a intenționat să-l dezmoștenească, nedemnitățile fiind solicitate de către reclamante în calitate de nepoate ale fiicei acestuia, Laibar Ștefania.

Intimatele reclamante au formulat întâmpinare și au depus prin apărător concluzii scrise, solicitând respingerea apelului întrucât nu a fost motivat în termen legal, pe fond arătând că nedemnitățile operează de drept în situația în care există o hotărâre penală de condamnare definitivă prin care apelantul a fost condamnat la închisoare pentru infracțiunea prev. de art. 20 rap. la art. 174-175 lit. c c.p., săvârșită asupra tatălui său.

Au mai arătat că nedemnitățile poate fi invocate împotriva nedemnului cât timp este în viață și după decesul acestuia, împotriva moștenitorilor săi legali sau testamentari, acțiunea fiind imprescriptibilă.

Apelul a fost apreciat ca fondat pentru următoarele considerente.

Starea de fapt a fost corect reținută de prima instanță, prin analizarea probatoriului administrat în cauză.

S-a reținut că prin sentința penală nr. 167/1970 pronunțată de Tribunalul Mehedinți pârâtul a fost condamnat la închisoare cu executare pentru săvârșirea infracțiunii prev. de art. 20 rap. la art. 174-175 lit. c c.p., reținându-se că în seara zilei de 4 iunie 1970 a lovit cu parul pe tatăl său Bărbulescu Ilarie cauzându-i un traumatism cranio-cerebral deschis ce a avut drept consecință atrofierea nervului optic a ochiului stâng.

Prin acțiunea promovată de reclamante în calitate de nepoate de fiică ale autorului Bărbulescu Ilarie decedat la 16.03.1977, s-a solicitat să se constate nedemnitățile succesorală a pârâtului, invocând ca temei legal art. 655 pct. 1 din vechiul cod civil și 958 alin. 1 lit. a din noul cod civil.

Prima instanță a reținut corect că în speță sunt aplicabile, potrivit art. 93 din Legea 71/2011, dispozițiile din vechiul cod civil, fapta fiind săvârșită de pârât anterior intrării în vigoare noului cod civil.

Nedemnitatea este decăderea moștenitorului care s-a făcut vinovat de o faptă gravă față de cel care lasă moștenirea sau față de memoria acestuia, din dreptul de a-l moșteni.

Sanționarea nedemnului cu excluderea de la moștenire este opera legii și nu a voinței celui care a lăsat moștenirea, nedemnitatea ca pedeapsă civilă găsindu-și aplicarea numai în cazuri expres prevăzute de lege, respectiv art. 655 c.civ. și numai cu privire la moștenirea legală.

Potrivit art. 655 alin. 1 pct. a c.civ. este nedemn condamnatul pentru că a omorât sau a încercat să omoare pe defunct, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: moștenitorul să fi omorât cu intenție ori să fi încercat să omoare pe cel care lasă moștenirea, să fi fost condamnat în calitate de autor, complice sau instigator pentru omor sau tentativă de omor, hotărârea penală de condamnare să fi rămas definitivă.

Cum nedemnitatea succesorală operează de drept, în puterea legii, nu este nevoie de o hotărâre judecătorească care să pronunțe excluderea de la moștenire a nedemnului, instanța având competența de a constata dacă sunt sau nu îndeplinite condițiile legale pentru a opera nedemnitatea.

În speță, aceste condiții au fost analizate de prima instanță, soluția pronunțată fiind legală și temeinică, astfel că susținerea apelantului potrivit căreia autorul său nu a intenționat să-l dezmoștenească, nu poate fi reținută.

Nici criticile apelantului ce vizează inadmisibilitatea acțiunii, întrucât reclamantele au numai calitatea de nepoate de fiică care avea cunoștință despre fapta sa și promovarea acțiunii peste termenul de 1 an de la data deschiderii succesiunii, nu sunt întemeiate.

Reclamantele au calitatea de moștenitoare legale ale autorului, având interes în invocarea nedemnității, întrucât vin la moștenirea bunicului lor Bărbulescu Ilarie prin reprezentare (mama acestora Laibăr Ștefania fiind decedată), acțiunea putând fi promovată chiar și după decesul nedemnului, împotriva moștenitorilor acestuia care au intrat în posesia bunurilor moștenirii.

Față de disp. art. 287 c.p.civ. și 292 alin. 2 c.p.civ., instanța a apreciat că nici susținerile vizând nemotivarea apelului în termenul legal nu pot fi reținute, apelantul depunând motivele de apel până la prima zi de înfățișare, iar în situația în care apelul nu ar fi fost motivat, cauza ar fi fost examinată pe baza celor invocate la prima instanță.

Așa fiind, în conf. cu disp. art. 296 c.p.civ., a respins apelul.

Văzând și disp. art. 274 c.p.civ., apelantul a fost obligat la 1000 lei cheltuieli de judecată.

Împotriva acestei decizii, în termen legal, a declarat recurs pârâtul Bărbulescu Petre, criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie.

În motivare a arătat că hotărârea recurată, cât și sentința primei instanțe sunt date cu încălcarea și greșita aplicare a normelor legale materiale și procedural-procesuale, nu cuprind motivările în fapt și în drept pentru care a fost respinsă excepția inadmisibilității acțiunii în constatare întemeiate pe dispozițiile art. 111 Cod proc. civ. invocată la fond, excepție ce eronat a fost unită cu fondul și referitor la care se arată în considerentele sentinței că a fost respinsă fără a fi menționată soluționarea adoptată în dispozitivul hotărârii pronunțate.

Arată recurentul că decizia instanței de apel cuprinde motivări contradictorii, fiind interpretat greșit actul juridic dedus judecății, schimbându-se atât natura cât și înțelesul lămurit și vădit neîndoielnic al acestuia, tribunalul reținând, contrar situației reale dovedită cu acte, că reclamantele justifică interes în promovarea acțiunii ce face obiectul dosarului „întrucât vin la moștenirea bunicului lor Bărbulescu Ilarie prin reprezentare – mama acestora Laibăr Ștefania fiind decedată”. Se confundă astfel reprezentarea cu retransmiterea în baza căreia reclamantele au dobândit drepturile existente în patrimoniul lui Laibăr Ștefania la

momentul decesului acesteia, inclusiv dreptul de a invoca nedemnitătea în dosarul nr. 167/225/2005, unde s-a dezbătut partajul succesoral.

Susține recurentul că se impune a se înlătura motivarea conform căreia „nedemnitătea poate fi invocată chiar și după decesul nedemnului și de către orice persoană interesată, chiar și de către terții față de succesiune”, deoarece această invocare nu se face pe calea unei acțiuni în constatare, ci trebuie făcută în fața instanței investită cu soluționarea acțiunii în realizare, astfel încât invocă excepția lipsei de interes în promovarea acțiunii de față.

Arată, de asemenea, că promovarea acțiunii din prezentul dosar s-a făcut după soluționarea definitivă și irevocabilă a partajului succesoral de pe urma autorilor Bărbulescu Ilarie și Bărbulescu Ioana, ce a făcut obiectul dosarului cu nr. 167/225/2005, Laibăr Ștefania fiind parte în acel dosar, iar fiicele sale – reclamantele din prezenta cauză – având calitate de mandatar și deși au cunoscut direct și personal despre condamnarea din 1970, invocă în prezenta acțiune propria culpă.

Lipsită de interes legitim se dovedește prezenta acțiune în constatare, cu cât reclamantele au promovat acțiuni distincte pentru realizarea drepturilor lor, acțiuni ce sunt pe rolul instanțelor de judecată la fond și în care au invocat nedemnitătea pentru aceleași considerente ca în prezentul dosar.

În drept a invocat dispozițiile art. 304 pct. 7, 8 și 9 Cod proc. civ.

Prin notele scrise depuse la dosar pentru termenul de judecată din 18.01.2013, recurentul a înțeles să invoce excepția puterii de lucru judecat raportat la Încheierea de admitere în principiu din 23.06.2011 pronunțată de Judecătoria Drobeta Turnu Severin în dosarul nr. 167/225/2005 la partea cu caracter de constatare referitoare la constatarea deschiderii succesiunii defunctului Bărbulescu Petre, la constatarea calității de moștenitor legal pentru Bărbulescu Petre prin îndeplinirea condițiilor legale cerute persoanei pentru a succede – fără a se fi invocat ca mijloc de apărare împotriva acestuia neîndeplinirea condiției negative prevăzută de art. 655 Cod civil, la constatarea bunurilor ce compun masa succesorală și a cotelor legale ce se cuvin fiecărui moștenitor, această parte constatatoare din hotărârea de partaj dobândind putere de lucru judecat în același condiții ca o hotărâre independentă de constatare a unui drept întemeiată pe dispozițiile art. 111 Cod proc. civ.

Arată că pricina ce a făcut obiectul dosarului 167/225/2005 a fost soluționată pe fond, între aceleași părți și a fost întemeiată pe aceeași cauză, astfel că sunt îndeplinite cumulativ toate condițiile legale pentru a fi reținută autoritatea de lucru judecată, neputându-se declanșa o nouă judecată prin invocarea unor noi apărări sau mijloace de apărare pe care partea interesată nu a înțeles să le folosească la prima judecată pe fond a pricinii.

Susține că IAP-ul nu a fost atacat, recursul și contestația în anulare ce a făcut obiectul dosarului 4346/101/2012 formulate și susținute de Laibăr Ștefania, Vlădulescu Constanța și Brehui Gabriela vizând numai lotizarea și modalitatea de atribuire a terenului intravilan testat de către Bărbulescu Ioana – al doilea de cuius.

De asemenea, precizează că reclamantele au avut cunoștință despre existența hotărârii penale mai înainte de soluționarea irevocabilă a dosarului 167/225/2005 la data de 22.03.2012, de altfel chiar dacă s-ar prezuma că nu au avut cunoștință de acea hotărâre penală și ar fi aflat după dezlegarea dosarului privind partajul judiciar dar anterior promovării acțiunii prezentului dosar, nu s-ar justifica o acțiune în constatare, în condițiile în care normele procedural-civile reglementează alt mijloc procedural și anume revizuirea.

Arată, totodată, că hotărârea de partaj succesoral pronunțată în dosarul 167/225/2005 a fost executată la 10.10.2012, fiind achitată și sulta stabilită.

În drept a invocat în susținerea excepției dispozițiile art. 306 alin. 2 Cod proc. civ. raportat la art. 1201, art. 1200 pct. 4 și art. 1202 Cod civil, precum și art. 136-137, art. 166 și art. 111 Cod proc. civ.

Intimatele-reclamante Brehui Gabriela și Vlădulescu Constanța au formulat și depus la dosar întâmpinare și concluzii scrise prin care au solicitat respingerea recursului și a excepției autorității de lucru judecat.

Examinând recursul formulat, Curtea reține următoarele:

Primul motiv de recurs referitor la soluționarea excepției de inadmisibilitate întemeiată pe disp. art. 111 cpc este nefondat, întrucât chiar și în cadrul acțiunii de partaj succesoral – singura acțiune în realizare a cărei existență poate fi incidentă –, o persoană poate fi înlăturată de la succesiune prin aplicarea art. 655 C. Civ. tot pe calea unei acțiuni în constatare a nedemnității succesorală.

Pe de altă parte, orice demers în justiție, indiferent de forma pe care acesta o îmbracă sau de partea procesuală de la care el provine, trebuie să fie util, adică să se sprijine pe un interes.

Interesul, ca și condiție de exercițiu a acțiunii civile, trebuie să fie născut și actual. Aceasta înseamnă că el trebuie să existe la momentul când se declanșează respectivul demers procesual, un interes eventual, ipotetic sau pur și simplu teoretic, neputând justifica o cerere în justiție.

Ori, în speță, reclamantii, la data promovării cererii de chemare în judecată și-au motivat acțiunea, justificând astfel interesul în promovarea acesteia, pe înlăturarea reclamantului de la succesiunea defunctului lor bunic, ca urmare a constatării unui caz de nedemnitate succesorală.

Prin urmare, interesul eventual și ipotetic arătat de reclamanti prin acțiunea introductivă presupune că până în prezent nu s-ar fi constatat deschisă succesiunea defunctului Bărbulescu Ilarie, iar în principal nu s-ar fi constatat calitatea de succesori legali ai acestuia.

Sub titlul „Despre calitățile cerute pentru a succede”, Codul civil de la 1864 în art. 654-658 prevede două condiții – una pozitivă și una negativă – pe care trebuie să le îndeplinească o persoană pentru a putea fi constatată că are calitatea de succesori legali: să aibă capacitate succesorală și să nu fie nedemn de a moșteni.

Ori, în dosarul nr. 167/225/2005, care a avut ca obiect dezbateră succesiunii defunctului Bărbulescu Ilarie s-a constatat în mod irevocabil și cu putere de lucru judecat că pârâtul are calitatea de moștenitor legal al defunctului.

Pentru a se constata că pârâtul este nedemn de a îl moșteni pe defunctul Bărbulescu Ilarie și deci nu are calitatea de succesori legali acestuia înseamnă a se pronunța o nouă hotărâre care ar contrazice statuările irevocabile cuprinse în sentința nr. 5818/22 11 2011.

Conform art. 1201 Cod civil, excepția autorității lucrului judecat impune condiția identității de acțiuni care reclama același obiect, aceeași cauză și aceleași parti. Pe de altă parte, puterea de lucru judecat este reglementată nu numai ca o excepție de fond peremptorie de art. 166 Cod pr. civ., ci și ca o prezumție legală absolută irefragabilă, în art. 1201 Cod civil.

Atât prezumția, cât și excepția lucrului judecat constituie instrumente juridice menite să servească institutia puterii lucrului judecat, care, în calitate de cel mai important efect al hotărârilor judecătorești, are la baza două reguli fundamentale: o cerere nu poate fi judecată în mod definitiv decât o singură dată; soluția cuprinsă în hotărâre este prezumată a exprima adevărul și nu trebuie să fie contrazisă de o altă hotărâre.

Astfel, instanța reține că în privința acestei acțiuni există o statuare jurisdicțională ce are valoarea unei prezumții legale absolute, potrivit art. 1200 pct. 4 C. civ., decurgând din existența unei hotărâri judecătorești irevocabile prin care a mai fost analizată această chestiune.

Dacă în dosarul de partaj nu au fost cercetate în mod expres cazurile de nedemnitate succesorală, acest fapt este imputabil numai reclamantelor care nu au invocat existența unor astfel de impedimente care ar fi condus la negarea calității de succesori legali al pârâtului.

Descoperirea ulterioară a unor dovezi care sunt de natură a nega calitatea de moștenitor legal al pârâtului puteau fi un eventual motiv pentru formularea unei căi extraordinare de atac, în măsura în care erau îndeplinite toate condițiile de admisibilitate ale unei astfel de proceduri.

Prin urmare, reclamantii, nejustificând un interes născut și actual la data declanșării litigiului, acțiunea formulată de aceștia, este lipsită de interes.

Astfel, chiar și în caz de admitere a prezentei acțiuni, reclamantii nu pot desființa calitatea de moștenitor legal – astfel cum este constatată în mod irevocabil printr-o hotărâre judecătorească – decât tot pe calea unei căi de atac extraordinare, în care nu pot invoca prezenta sentință, deoarece procesul a fost inițiat după ce acțiunea de partaj succesoral a fost finalizată în mod irevocabil.

Principiul autorității de lucru judecat corespunde necesității de stabilitate juridică și ordine socială, fiind interzisă readucerea în fața instanțelor a chestiunii litigioase deja rezolvate și nu aduce atingere dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 din CEDO, deoarece dreptul de acces la justiție nu este unul absolut, el poate cunoaște limitări, decurgând din aplicarea altor principii.

De altfel, așa cum s-a reținut și în jurisprudența CEDO (cauza Brumărescu împotriva României, cauza Androne împotriva României), dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe judecătorești garantat de art. 6 parag. 1 din Convenție, trebuie interpretat în lumina preambulului Convenției care enunță preeminența dreptului, ca element al patrimoniului comun al statelor părți. Unul din elementele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice care reclamă, între altele, că soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de instanțe judecătorești să nu mai fie repusă în discuție.

Pe cale de consecință, în temeiul disp. art. 312 cpc, va admite recursul declarat de pârâțul Bărbulescu Petre împotriva deciziei civile nr. 144/05.10.2012, pronunțată de Tribunalul Mehedinți în dosarul nr. 5003/225/2012, în contradictoriu cu intimatele-reclamante Vlădulescu Constanța și Brehui Gabriela.

Va modifica decizia în sensul că va admite apelul.

Va schimba sentința în sensul că va respinge acțiunea.

Potrivit disp. art. 274 cpc va obliga intimatele-reclamante să plătească recurentului-pârât suma de 1211 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate în ciclurile procesuale în care au fost solicitate astfel de cheltuieli.

**PENTRU ACESTE MOTIVE,
ÎN NUMELE LEGII
DECIDE:**

Admite recursul declarat de pârâțul Bărbulescu Petre împotriva deciziei civile nr. 144/05.10.2012, pronunțată de Tribunalul Mehedinți în dosarul nr. 5003/225/2012, în contradictoriu cu intimatele-reclamante Vlădulescu Constanța și Brehui Gabriela, având ca obiect acțiune în constatare.

Modifică decizia în sensul că admite apelul.

Schimbă sentința în sensul că respinge acțiunea.

Obligă intimatele-reclamante să plătească recurentului-pârât suma de 1211 lei, cheltuieli de judecată.

Decizie irevocabilă.

Pronunțată în ședință publică, azi, 25 Ianuarie 2013.

Președinte,
Ioana Mățăianu

Judecător,
Stelian Aurelian Cadea

Judecător,
Mihaela Mitrancă

Grefier,
Ana Golașu

Red. AC

A.G./28.01.2013

Jud. fond: Grigorescu Liliana/ Jud. apel: Mihaela Popescu și Fuga Mihai